

**SESYILMAZ, Burhan**

(bk. HÂFİZ BURHAN).

**SETR-i AVRET**

(ستر عورت)

Namazda ve namaz dışında dinen örtülmesi gereken yerleri örtme anlamında bir fıkıh terimi.

Sözlükte “örtmek” anlamındaki *setr* ile “vücudun gösterilmemesi gereken mahrem yerleri” mânasındaki *avret* kelimelerinden oluşan *setr-i avret* fıkıh terimi olarak namazda ve namaz dışında gereken yerlerin örtülmesini ifade eder. *Setr* ve *avret* kelimelerinin türevlerinin birlikte kullanımı hadislerde yaygın olup bu tabir belirtilen sözlük anlamı yanında mecazen “başkasının ayıbını veya hatasını görmezden gelme” mânasında da kullanılmış ve bu davranış ilâhî mükâfata lâyık davranışlardan sayılmıştır (Wensinck, *el-Mu‘cem*, “str”, “avr” md.leri).

“Her secde edişinizde güzel elbiselerini giyin” meâlindeki âyetin (el-A‘raf 7/31) Kâbe’yi avret yerleri açık halde tavaf eden Araplar hakkında nâzil olduğu ve bu âyetle tavaf ve namaz gibi ibadetlerin ifası sırasında öncelikle avret yerlerinin örtülmesinin emredildiği başta İbn Abbas olmak üzere birçok müfessir tarafından bildirilir (Taberî, VIII, 159-162). Hz. Peygamber, değişik vesilelerle erkek ve kadının avret sayılan ve örtülmesi gereken yerleri hakkında açıklamalar yapmıştır (bk. AVRET). Avretin namazda örtülmesinin gerekliliğini ifade eden deliller arasında, “Bulûğa ermiş kadının başörtüsü kıldığı namaz kabul edilmez” meâlindeki hadis zikredilebilir (Tirmizî, “Şalât”, 160).

Namazda örtülmesi gereken yerlerle ilgili asgari ölçüler Hanefî mezhebinde erkek için göbek ile diz kapakları arası (göbek hariç, diz kapakları dahil), kadın için eller, ayaklar ve yüz hariç bütün vücut; Şâfiî ve Hanbelî mezheplerinde erkek için göbekte diz kapakları arası (göbek ve diz kapakları hariç), kadın için eller ve yüz hariç (Ahmed b. Hanbelî’den nakledilen bir rivayete göre yalnız yüz dışında) bütün vücut şeklinde belirlenmiştir. Mâlikî’e göre erkeğin göbek ve diz kapağı arası avret olmakla beraber, mezhepte yapılan ve örtmede öncelik derecesini belirten avret-i mugalleza - avret-i muhaffefe ayırımına göre namazda örtülmesi zaruri olan yerler mugalleza

olan kısım yani tenasül organları ve makattır. Kadının da eller ve yüz hariç bütün vücudu avret sayılmakla birlikte belirtilen ayırıma göre göğüs ve sırtın göğüs hizasına düşen bölümü, baş, boyun, kollar ve dizden aşağısı muhaffefe, bunların dışında kalan yerler mugallezadır. Mâlikî mezhebinde dinî bir hüküm şeklinde muhaffefe kısmı dahil olmak üzere avret yerlerinin örtülmesi farz olarak nitelendirilmekle beraber bir görüşe göre *setr-i avret* namazın farzlarından, diğer bir görüşe göre sünnetlerinden, tercih edilen görüşe göre ise şartlarından sayılmıştır. Dolayısıyla sünnet nitelmesi yapan yaklaşıma göre muhaffefe kısmının açık olması durumunda namaz bâtil olmasa da genel anlamıyla örtme vacibesi ihlâl edilmiş ve günah işlenmiş olur. Giyilen şeyin vücudun rengini göstermeyecek biçimde olması gerekir. Vücut hatlarını belli eden elbise ile kılınan namaz -mekruh olmakla birlikte- geçerlidir. Erkeğin ipekli elbise giymesi gibi dinen yasak kıyafetle kılınan namaz, Hanefî ve Şâfiî mezhebine göre tahrimen mekruh ve Mâlikî mezhebine göre haram olmakla birlikte geçerlidir. Hanbelî mezhebine göre ise bu namaz geçersizdir.

Namaz kılarken avret mahallinin kişinin iradesi dışında âniden açılması halinde Hanefîler’e göre örtülmesi gereken organ dörtte bir miktarında açılmışsa ve bir rükün eda edebilecek (“sübhanellâhî’l-azîm” diyebilecek) kadar bir süre açık kalırsa namaz bozulur; kendi iradesiyle açılması halinde ise hemen bozulur. Şâfiî ve Hanbelîler’e göre hemen kapatılırsa ve açık kalan süre bakımından kusurlu sayılmazsa namaz bozulmaz. Mâlikîler’e göre avret yerlerinin mugalleza olan kısmı açılırsa namaz bozulur; muhaffefe olan kısmı açılırsa -mekruh olmakla beraber- namaz bozulmaz; vakti içinde (öğle ve ikindiye güneşin sararmasına kadar, akşam ve yatsıya gece boyunca, sabahı güneş doğuncaya kadar) yeniden kılması müstehaptır. Zaruret halinde olup avret yerlerini kısmen veya tamamen örtmek elbise bulamayan kişi namazını kılar ve bu namaz sahih olur. Hanefî ve Hanbelîler’e göre bu halde efdal olan namazın oturarak ve ima ile kılınmasıdır.

**BİBLİYOGRAFYA :**

*Lisânü’l-‘Arab*, “str”, “avr” md.leri; Taberî, *Câmi‘u’l-beyân*, VIII, 159-162; İbn Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid*, Kahire 1401/1981, I, 114; Muvaffakuddin İbn Kudâme, *el-Muğni* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki – Abdülfettâh M. el-Hulv), Kahire 1412/1992, II, 283-289; Kurtubî, *el-Câmi‘*, VII, 189-190; Şirbînî, *Muğni’l-muhtâc*, I, 158; Mu-

ammed b. Ahmed ed-Desûkî, *Hâşiye ‘ale’s-Şerhi’l-kebir*, Beyrut, ts. (Dârü’l-fikr), I, 212; Şevkânî, *Neylû’l-evtâr*, II, 70-73; İbn Âbidîn, *Reddû’l-muhtâr* (Kahire), I, 404-406, 408-410; İbrahim Kâfi Dönmez, “Namaz”, *İslâm’da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* (ed. İbrahim Kâfi Dönmez), İstanbul 2006, III, 1512-1513.



FATİH OKUMUŞ

**SEVÂD**

(سواد)

İslâm tarihinde

Aşağı Irak bölgesine verilen ad.

Araplar’ın, İslâm fetihleri sırasında çölün sarı kumlarından çıkıp Fırat-Dicle havzasındaki ekili, ağaçlık ve koyu yeşil alanı uzaktan gördüklerinde buraya “siyah” anlamında *sevâd* dedikleri kaydedilmektedir. Nitekim sulanabilen verimli, alüvyonlu tarımsal diğer bazı bölgeler için de *sevâd* kelimesi kullanılmıştır (Sevâd-ı Ürdün, Sevâd-ı Buhara vb.). Yahudi ve İran efsanelerinde ve İslâm tarihi kaynaklarında bölgenin Hz. Nûh’un tûfandan sonra ilk yerleştiği ve insan neslinin çoğaldığı yer olduğu nakledilmektedir. Bu bölge insanların ilk yerleşik medeniyeti kabul edilen Sumerler’den itibaren Akad, Bâbil, Med-Pers, Grek ve Sâsânîler gibi pek çok medeniyete beşiklik yapmıştır. İslâm fetihleri öncesinde burada Sâsânîler ile Güney Arabistan’dan gelip Hîre’de devlet kuran Lahmîler bulunuyordu.

Ortaçağ İslâm coğrafyacıları Fırat ve Dicle arasındaki bölgeyi genelde ikiye ayırmış, Bağdat’ın kuzeyinde kalan ve merkezi Musul yakınlarındaki Ninevâ şehri olan, tarihte Asurlular’ın yayıldığı alana karşılık gelen yere el-Cezîre, güneyde kalan ve Akad, Bâbil ve Sumer bölgesine karşılık gelen Mezopotamya’ya Sevâd demişlerdir. Sâsânîler buraya “Dil-i İrânşehr” (ülkenin kalbi), Abbâsîler “Sevâdü’l-ayn” (göz bebeğinin siyah kısmı) adını vermişlerdir. Kaynaklar kuzeyde Tikrît’ten güneyde Basra körfezine, doğuda Zağros dağlarının başladığı Hulvan’dan Bağdat’ın kuzeyinden geçerek batıda çölün başladığı Kâdisiye yakınlarındaki Uzeyb’e kadar uzanan bölgeyi Sevâd olarak kabul ederler. Orta kısımda Vâsîr ve Tîb, kuzeyde Enbâr-Sinn, güneyde ise Basra ile Cübbe hattındaki sulanabilen verimli bölge bulunmaktadır. Güneyden kuzeye doğru oldukça hafif bir eğim nehir sularının durgun akışına ve nehir sulamasına imkân verir. Kuzeyden güneye en uzun noktası 160 fersah (960 km.), doğudan batıya en geniş noktası 80 fersahtır (480 km.).